

1. Оцінка експертів Продовольчої та сільськогосподарської організації ООН (ФАО) [Електронний ресурс] / Режим доступу до ресурсу: <http://uga-port.org.ua>
2. Статистичний щорічник України за 2008 р./ Державний комітет статистики України. – 2009. – 648 с
3. Саблук П. Т. Формування і функціонування ринку агропромислової продукції, К., 2000, с.556

ОРГАНІЧНЕ ЗЕМЛЕРОБСТВО ЯК ПЕРЕДУМОВА ЕФЕКТИВНОГО СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ВИРОБНИЦТВА

Марчук І.В.

Науковий керівник: Березюк С.В., к.е.н., доцент

В статті розкрито сутність органічного землеробства, його значення в умовах сьогодення та переваги порівняно з традиційною системою обробітку ґрунту.

Постановка проблеми. В сучасних умовах господарювання сільське господарство України перебуває в ситуації невизначеності щодо напрямку подальшого розвитку. Вітчизняні науковці протягом тривалого часу інформують громадськість про шкідливий вплив традиційної системи землеробства, яку застосовують для вирощування більшості культур, на стан навколишнього середовища та якість сільськогосподарської продукції. Проте аграрії, в силу об'єктивних та суб'єктивних передумов, продовжують застосовувати «сложивацьку» систему землеробства. Як наслідок, прибутковість сільськогосподарських підприємств та обсяги валових зборів сільськогосподарських культур мають тенденцію до зниження.

Мета статті. Розкрити сутність органічного землеробства як передумови ефективного сільськогосподарського виробництва.

Аналіз останніх досліджень. Проблема ефективного землекористування присвятили свої роботи Бистряков І.К., Борщевський П.П., В'юн В.Г., Горlachuk В.В., Даниленко А.С., Данилишин Б.М., Дорогунцов С.І., Дмитренко В.Л., Махортов Ю.А., Медведєв В.В., Мельник Л.Г., Месель-Веселяк В.Я., Реймерс М.Ф. Саблук П.Т., Ситник В.П., Трегобчук В.М., Федоров М.М., Хачатуров Т.С., Шикуча М.К., Царенко О.М. та інші. Проте дане питання є досить багатограним і до кінця не вирішеним.

Виклад основного матеріалу. Органічне землеробство є одним із перспективних напрямків розвитку сільського господарства. Адже цей напрямок дозволяє суттєво зменшувати мінеральний вплив на ґрунт, вирощувати екологічно чисту продукцію.

В основі органічного землеробства лежить глибоке розуміння процесів, які відбуваються в природі. Органічне землеробство розглядає землю як живий організм і ставить перед собою завдання отримати повноцінні продукти харчування. Головна його відмінність від традиційної системи, яка склалась на сьогоднішній день в Україні – це поняття повноцінного врожаю. Адже завдання, яке ставить перед собою сучасне технолімізоване землеробство – отримання максимальних врожаїв при мінімальних затратах праці. На жаль, харчова цінність продуктів, отриманих таким чином, до уваги не береться, а отже, виробники не вважають на всі можливі негативні наслідки для здоров'я населення та стану навколишнього середовища.

Органічне землеробство базується на таких основних принципах:

1. Безпліцевий обробіток ґрунту, як правило глибиною не більше 11 см. Це, головним чином, обробіток плоскорізними плугами і культиваторами, дисковими боронами, що забезпечує достатнє розпушування верхнього родючого шару, профілактику бур'янів та захист від ерозії. Таким чином зберігається природна структура ґрунту і його збалансована мікрофлора.

2. Відмова від застосування мінеральних добрив. Внаслідок правильного обробітку ґрунту потреба в мінеральних добривах різко знижується. Використання органічних добрив має відбуватися в науково обґрунтованих нормах, в першу чергу у формі внесення перегною, компостів, поживних решток, підживлення рідкими органічними добривами, використання сидератів (винесено в окремий принцип).

3. Відмова від використання хімічних засобів захисту рослин. Українські виробники «Укрзооветпромстач» (м. Новоград-Волинський), «Мікотон-Аглікон» (м. Київ), «Центр-Біотехніка» (м. Одеса), та інші пропонують біологічні препарати для боротьби із хворобами та шкідниками сільськогосподарських культур у широкому асортименті. Крім того, існують біологічні методи боротьби із шкідниками за допомогою комах-хижаків та грибів-антагоністів.

4. Використання ферментних препаратів та ефективних мікроорганізмів в сільському господарстві (ЕМ-препарати). Національна аграрна політика в більш ніж 50 країнах світу базується на використанні ЕМ-препаратів. В Україні їх виробником є спільна українсько-японська корпорація «EMRO», яка працює на основі японської сировини (м. Кіровоград). За допомогою молочнокислих бактерій, дріжджів, цілого ряду інших корисних мікроорганізмів збагачується мікрофлора ґрунтів, стан яких вважався критичним, підвищується імунітет рослин та стійкість до ураження шкідниками, перепаду температур і несприятливих природних явищ. Ферментні препарати, які є абсолютно безпечними для навколишнього середовища, дозволяють прискорювати в рази процес переробки органічної речовини з метою отримання високоякісного безпечного компосту.

5. Використання сидератів. Зелені добрива виконують функцію не лише поповнення ґрунту органічною масою, але й боротьби із бур'янами.

6. Науково-обґрунтовані сівозміни. На жаль, дотримання «правильних» сівозмін в нашій країні вже давно не відбувається, тому їх можна віднести в окремих принципах органічного землеробства. Це, згідно із класичною агрономією, основний захід боротьби з бур'янами, регулювання кількості поживних речовин у ґрунті, запорука збереження його родючості, боротьби зі збудниками хвороб.

Органічне землеробство найпростіше реалізується на присадибних ділянках домогосподарств. Проте, в Україні існує практика його застосування на великих площах - СФГ «Майдан Вербецький» Летичівського району Хмельницької області, СФГ «Агроекологія» Миргородського району Полтавської області. Такі підприємства здійснюють свою діяльність, як і основна маса господарств АПК, за принципом комерційного розрахунку, і є високорентабельними, адже здійснюють виробництво екологічно чистої продукції.

Статті витрат, характерні для традиційної технохімізованої системи, в органічному землеробстві відсутні. Це витрати на мінеральні добрива, хімічні засоби захисту рослин, органічні добрива (свіжий гній), додатковий обробіток ґрунту. Тому, заощаджені кошти можна використати на купівлю насіння, організацію селекції, оплату праці чи розширене відтворення тощо.

В умовах сьогодення завданням держави є підтримка виробництва та реалізації органічної продукції, сприяння зростанню на неї сукупного попиту, здійснення фінансової підтримки тощо. Механізмом, який зацікавить фермерів орієнтуватися на принципи органічного землеробства, може стати розвиток ринку землі та довгострокової оренди. В таких умовах господар намагатиметься підвищити родючість ґрунту, створити стійку екосистему на відведеній площі, а не «витиснути» із ґрунту всі поживні речовини за 4-5 років. Практика застосування біопрепаратів засвідчує довготривалий позитивний профілактичний ефект відносно хвороб та шкідників, що дозволяє економити на витратах. Кінцевою метою підтримки органічного землеробства має стати забезпечення населення якісними продуктами.

Прикладом здійснення великомасштабного агровиробництва на основі органічного землеробства є успішна діяльність підприємства СФГ «Агроекологія» Миргородського району Полтавської області. Починаючи із 1978 року, господарство обробку землі здійснює дисковими боронами і культиваторами на глибину не більше 15 см. Внаслідок негативного впливу на навколишнє середовище господарство відмовилося від застосування засобів хімізації. Середньостатистична урожайність пшениці в господарстві становить 61 ц/га, цукрових буряків – 350 ц/га, кукурудзи – 80 ц/га, ячменю – 40 ц/га. Середньомісячна зарплата працівників становить 1300 грн, в той час як в більшості інших господарств області - 800 грн. Проте, дана технологія вимагає чіткого дотримання системи сівозмін, адже вирощування перелічених культур передбачає відведення частини посівних площ під чистий пар.

За підрахунками керівників підприємства, аби вирощування екологічної продукції окупувало себе і давало мінімальний прибуток, продукти органічного землеробства у супермаркетах повинні коштувати на 30% дорожче, ніж продукти традиційної агротехніки. Тому рентабельність забезпечується в першу чергу за рахунок великих обсягів виробництва та вдалої маркетингової політики.

Таким чином, на практиці перевірена і доведена можливість здійснювати великотоварне агровиробництво за принципами органічного землеробства. Однак законодавча база та дії уряду щодо широкого впровадження даної технології є недостатніми. Створення умов для впровадження в сільському господарстві альтернативної системи повинно починатися із потужної інформаційної кампанії та пропаганди здорового харчування і, як наслідок, формування сукупного попиту на продукцію таких підприємств.

Державна підтримка органічного землеробства може зазнавати перешкод через лобіювання на найвищому владному рівні інтересів великих виробників отрутохімікатів та мінеральних добрив, тісно пов'язаних із фармацевтичним бізнесом. Тому необхідність формування повноцінної продовольчої безпеки залежить від політичної волі влади. На рівні країни варто використовувати такі важелі впливу, як сприяння розвитку органічного виробництва, а також створення різного роду перешкод для сучасної технохімізованої системи землеробства.

Висновок. Принципи органічного землеробства є сприятливими для вирощування корисної, здорової сільськогосподарської продукції, набагато якіснішої від тієї, яку вирощують за допомогою традиційної технохімізованої системи землеробства. Діяльність підприємств, що керуються такими принципами, є корисною для держави та несе значний соціальний та екологічний ефект.

В Україні наявна потреба в посиленні уваги держави до формування екологічно орієнтованого агровиробництва. Державна підтримка господарств з розвинутим органічним землеробством потрібна, в першу чергу, для подальшого стимулювання їхнього розвитку з метою збереження та відтворення родючості ґрунтів, виробництва екологічно чистої продукції, а також для забезпечення їх прибутковості та розширеного відтворення на селі.

Література

1. Ганущак М. Землю орють або старі, або дурні. // Експрес. – 2008 р. – 3-10. 07. – с.8.
2. Трофименко П. Органическое земледелие – необходимость для человечества // Київ-2008, – «Клуб органічного землеробства». – 55 с.
3. Ляшенко В. Захист рослин від шкідників, хвороб, бур'янів. // До Землі з любов'ю! – 2007 р. – №4. – 1-2 с.
4. Жирмунська С. Город без хімії. – 2003. – Москва, «Парус», – 520 с.
5. Шмиголь Ю. В. Еколого-економічна оптимізація землевикористання в аграрному виробництві // Вісник Сумського НАУ, серія «Економіка та менеджмент» - 2005 р. -№ 3-4. - с. 253-257.